Б Ъ Л Г А Р С К А А К А Д Е М И Я Н А Н А У К И Т Е

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА

гр. София 1113, ул.„Акад. Георги Бончев”, бл.6, ет.5/6, тел./факс 8703217

ОТЧЕТЕН ДОКЛАД ЗА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА, УЧЕБНАТА И ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ

НА ИИНЧ ПРЕЗ 2025 ГОДИНА

(Документ обсъден и гласуван на ОС на ИИНЧ/28.01.2026 г.)

Съдържание

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ИИНЧ 4

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на ИИНЧ, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики. 4

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030. 5

1.3. Полза / ефект за обществото от извършваните дейности 9

1.4. Взаимоотношения с други институции 9

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата 11

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия). 11

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд „Научни изследвания“), програми, националната индустрия и пр. 13

1.5.3 Проекти, финансирани по Фонд научни изследвания 13

1.5.4 Международни проекти 14

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2025 г. 16

2.1. Най-значимо научно постижение 16

2.2. Най-значимо научно-приложно постижение 17

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНОТО. 18

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНОТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ 21

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ 21

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО 22

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2025 г. ..22

8. ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО 25

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНОТО 29

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ЗВЕНОТО 30

11. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ 30

ИЗВОДИ:.....31

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ИИНЧ

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на ИИНЧ, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики.

Мисията на Института за изследване на населението и човека (ИИНЧ) е да провежда демографски и психологични изследвания, целящи да разкрият закономерностите и факторите за развитие и възпроизводство на българското население, а също за психологично развитие и реализация на отделния човек. Изследователската стратегия на Института е насочена към подпомагане на институциите при решаването на проблеми с демографското и личностното развитие в условията на европейска интеграция и налични глобални тенденции.

През 2025 г. дейностите на учените в Института изцяло съвпадат и дори надграждат очертаните приоритетни области в научно-изследователската дейност като все повече работят интердисциплинарно в допирни на основната тематика области. В рамките на демографските, социалните и икономическите процеси и явления, изследванията са насочени към изучаване и анализ на: изследвания върху родителството и семейните политики и критичната роля на семейната среда и социалната подкрепа; справянето с „трудни“ ученически класове, изследването на очакванията на учениците към професионалното образование в Западна България; разработването на обучителни програми в рамките на кариерното консултиране, базирани на динамиката на работната ангажираност при различните възрасти; специализирано и терапевтично образование през куклення театър; здравна грамотност и баланс между личен и професионален живот; различни аспекти на последиците от Пандемията от COVID-19; подходите за усъвършенстване на съвременните демографски политики в България в регионален разрез и при различни групи от населението (млади и възрастни хора, родители и мигранти), както и в контекста на подходи за използване на критични суровини в страната; историческите измерения на демографска устойчивост и идентичност с акцент върху българските общности зад граница (Албания, Косово, Северна Македония); миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни; географски, териториални и пространствени аспекти на демографското развитие; съвременни измерения на различни типове миграция, различни профили на мигрантите (имигранти, завръщащи се, циклични, бежанци), нагласите към етническото и културно разнообразие, моделите на идентификация при мигрантите и психологическите фактори,

влияещи върху нагласите към войната и личната сигурност; идентичността, гражданството, демокрацията; създаването на методология за преброяване и профилиране на бездомните и провеждането на първото по рода си такова преброяване.

Изследванията в областта на психологията обхващат измеренията на рисковите и защитните фактори за психичното здраве и благополучие на юношите; влиянието на самооценката, яснотата на ролите, социалната подкрепа в работата и ефектите от дистанционната и хибридната заетост върху благополучието на служителите; прогнозирането на проекологично поведение и използването на дигитални интервенции за промяна на поведението; преодоляването на бариери пред доброволното кръводаряване; функционални модели на хазартна зависимост, рехабилитация при употреба на психоактивни вещества; ролята на вниманието при зависимостите и шофирането под въздействие на алкохол; мотивацията за творческа дейност, стремежът към новото и връзката между толерантността към неопределеност и творческото действие; личностните черти за нарцистично личностно разстройство; ефектите на съдържанието, генерирано от изкуствен интелект; религиозна ориентация, конструктивно мислене, преживяване и стрес; субективен социален статус, търсена и субективна получена социална подкрепа; себеефективност на учителите.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030.

Работата на учените и на ръководството на ИИНЧ през 2025 г. е съдействала за постигането на три от приоритетите за насочените фундаментални изследвания на Стратегията.

С разнообразните си изследвания в областта на усъвършенстването на съвременните демографски политики за раждаемостта, стареенето на населението, смъртността, миграциите, образованието, пазара на труда и икономиката, факторите на социалната сплотеност и интеграцията, здравето и здравеопазването, учените допринасят за приоритетът „*Социално развитие, решаване на демографския проблем и намаляване на бедността*“. Посочените направления на изследвания заедно със съвкупността от интердисциплинарни изследвания върху здравословното поведение, психичното здраве и благополучие, трудовата и образователната среда, ранното детско развитие, зависимостите, творчеството, религиозността, взаимодействието с интернет и изкуствен интелект, както и проекологичното поведение, допринася за приоритет „*Подобряване на качеството на живот – храни, здраве,*

биоразнообразие, опазване на околната среда, градска среда и транспорт и др.“. Историческите, демографските, социалните и икономическите изследвания – включително върху родителството и семейните политики, образованието и кариерното консултиране, здравната грамотност, ефектите от пандемията COVID-19, демографските и миграционните процеси, идентичността, гражданството и демокрацията, както и върху българските общности зад граница, миграционната политика и социалната уязвимост – подпомагат стратегическия приоритет *„Културно-историческо наследство, национална идентичност и развитие на културата на обществото“*.

Тематиката на изследванията в ИИНЧ обхваща широк набор от научни проблеми, като голяма част от тях намират прагматичен отзвук при разработването на възможни решения за управлението на демографските процеси в практиката и съдействат за приоритет „*Национална идентичност и развитие. Социално-икономическо развитие и управление.*“ от приоритетите за приложни научни изследвания на Стратегията, индиректно дават основа за приоритет „*Информационни и комуникационни технологии*“ като служат за захранване на множество информационни и комуникационни технологични решения в полза на хората и подобряване на качеството на живот. Изследванията на ИИНЧ съдействат за постигане на приоритет *„Здраве и качество на живот“. По този начин дейностите на ИИНЧ съдейства за придвижването към* СЦ 6 и 7 от Стратегията, а именно: „*повишаване на количеството и качеството на научните изследвания, свързани с проблеми от регионално и национално значение*“ (СЦ 6); „*поощряване на приложните научни изследвания*“ (СЦ 7).

Като цяло изброените области, в които учените от ИИНЧ са правили изследвания съдействат за промени в посока постигането на целта и следните специфични цели в Стратегията: „*да се издигнат позициите на страната в областта на науката, да се повиши общественото доверие към науката*“ (извадка от целта); „*осигуряване на висока квалификация и ефективно кариерно развитие на учените, основано на високо ниво на научните изследвания*“ (СЦ 1); „*възстановяване на международните позиции на страната по количество и качество на международно видимата научна продукция“* (СЦ 5); „*разширяване на международното научно сътрудничество*“ (СЦ 9).

По СЦ 1 през 2025 г. в ИИНЧ бяха назначени четирима нови колеги. В секции „Психология на развитието и здравето“, „Социална и консултативна психология“ бяха назначени двама перспективни колеги - гл. ас. д-р Светослав Близнашки и ас. Пламен Петков. В секции „Статистическа и икономическа демография“ и „Социология и социална

демография“ бяха назначени двама утвърдени учени – проф. д-р Румен Янков и проф. д.м.н. Жени Стайкова. Израснаха в академична длъжност от асистент в главен асистент д-р Кристиан Стефанов и от главен асистент в доцент д-р Любомир Стойчев в секция „Социология и социална демография“. Доц. д-р Спас Ташев от секция „Историческа демография“ придоби най-високата научна степен – доктор на науките. Като цяло се изпълни заложеното очакване, че учените от ИИНЧ ще продължат с кариерното си израстване през 2025 г. като се активизира на кариерното израстване сред учените от департамент „Демография“.

През годината бяха повишени заплатите на учените и на административния персонал, с което беше отчетено призива на много институти, вкл. ИИНЧ да се отчете необходимостта от повишаване на заплащането на администрацията. Все пак, все още има място за повишаване на възнагражденията по К1 на учените пред вид последните наблюдения за икономическото развитие на страната и високата инфлация. Необходимо е също да се отделят повече средства по К2 като част от бонусната система на БАН както и да има по-голямо диференциране на заплащането по длъжности на учените, за да бъде стимулиране тяхното кариерно израстване.

Отново се проведе Национална школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки, която набира скорост, става популярна и все повече се утвърждава. Тази година в нея участваха 107 докторанти и млади изследователи при 85 участници през 2024г. (25 % повече). От участниците седем са от ИИНЧ. Разработките на трима бяха отличени с грамота за показани качества – Анна Петрова, Борян Андреев, Ваня Печикамъкова-Зъбчева. В техническата организация на форума бяха включени и докторанти от Института.

През 2025 (март-април) година беше направена основна вътрешна проверка на качеството на докторантското обучение в департамент „Психология“ на ИИНЧ-БАН по акредитираните докторски програми: „Обща психология“, „Социална психология“, „Трудова и организационна психология“, „Консултативна психология“ и „Психология на развитието и образованието“ от комисията с председател проф. Катя Стойчева (в работата участва и Ваня Печикамъкова-Зъбчева – редовен докторант по „Консултативна психология“ в ИИНЧ). Обобщението на събраната информация (вкл. анкета със завършилите докторанти) и анализът на експертните оценки показа положителен баланс на усилията за подобряване качеството на докторантското обучение в департамент „Психология“.

През 2025 г. приключи процедурата по акредитация на докторската програма „История на България (Историческа демография)“ в направление 2. История и археология“, област на висше образование 2.2. Хуманитарни науки. Акредитационният съвет на Националната

агенция за оценяване и акредитация даде оценка 9.00 и на това основание докторската програма получи акредитация за срок от 4 години.

Във връзка с предстоящата през 2026 г. акредитация на ДП „Социология“ и докторските програми по психология работни групи изготвиха доклади-самооценка, които бяха приети от научния съвет на ИИНЧ и предадени в срок в Центъра за обучение на БАН. Бяха приети промени и допълнения в основни документи, отнасящи се до обучението на докторантите.

През 2025г. беше зачислен един нов докторант в редовна докторантура по „История на България (Историческа демография)“. Обучават се 14 докторанти, няма защитили, трима са отчислени с право на защита – ас. Пламен Петков, Радостина Стоянова - Ширяев, Ваня Славова.

По СЦ 5 през 2025 г. има спад на международно видимата продукция в ИИНЧ в издания реферирани в WoS или Scopus при запазване на щатните бройки в института. Публикациите в международни издания реферирани в престижни бази данни като WoS и Scopus са с 30 % по-малко спрямо предходната 2024 г., но все още са с 30 % повече в сравнение с 2023г. Като се има пред вид промените в състава на ИИНЧ, отпадането на някои колеги поради пенсиониране и напускане, включването на други колеги, чиито публикации не могат да бъдат отчетени със заден период през годината, това все още е добър резултат. Все пак изисква внимание и необходимост от засилване на усилията в тази посока през следващата година. Пред вид широката дейност по международни проекти, които започнаха през 2025 г., предполагаме, че това ще се осъществи и ще даде плодове през следващата.

По СЦ 9 през 2025 г. учените имат участие в 30 международни научни мрежи или с 2 повече от предходната година.

През 2025 г. учени от ИИНЧ участват в 4 международни проекта. ИИНЧ е водеща организация в един от тях. За това принос има създадената през предходната година проектна група, която да подпомага процеса на кандидатстване по международни проекти. Наблюдава се силно повишаване на участието на учени във форуми. Учените и докторантите имат изнесени 46 доклада на международни форуми (35 % над 2024г.) и още 56 на национални или чуждестранни форуми (55 % повече).

1.3. Полза / ефект за обществото от извършваните дейности

Проведените през 2025 г. изследвания в ИИНЧ имат пряко отношение към повишаване ефективността и резултатността на социално-икономическите политики на държавните, областните и общинските институции в страната в сферата на демографското развитие, социалното приобщаване, образованието, здравеопазването и насърчаването здравословен живот, пазара на труда и икономическото развитие. Почти всички научни проекти през 2025 г. в ИИНЧ имат освен научна и научно-приложна насоченост и дават продукти – препоръки и разработени решения. Освен социално-икономическите ефекти за обществото сред полезните ефекти може да бъде откроено разширяването на информацията за историческото развитие на населението по българските земи в достатистическия период, което допринася за съхраняване и развиване на идентичността.

Заслужават да бъдат отличени за безспорен директен принос за обществото усилията на учените при разработването на многосекторни модели на политиките и тяхното усъвършенстване в отговор на демографските промени по задание на Министерство на труда и социалната политика, както и работата на учените по програма „Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие“ на Министерството на образованието и науката. Заслужават внимание и участията в дейности по предотвратяването и противодействието на противообществените прояви сред малолетните и непълнолетните, позициите относно законопроекти за изменение и допълнение на семейния кодекс, както и експертизите за предотвратяване на тормоза и подобряване на дисциплината в училище.

Въз основа на научната си работа учените са дали редица експертизи, извършили са консултации и обучения на множество институции, включително наднационални (29 експертизи - около три пъти повече в сравнение с 2024г. въпреки честите смени на изпълнителната власт.

Сред ефектите за обществото може да бъде откроена и преподавателската работа на учените от ИИНЧ, които през 2025 г. са преподавали в 9 учебни заведения или организации по 34 теми (повече по т.4).

1.4. Взаимоотношения с други институции

Учените от ИИНЧ имат дългогодишни отношения с различни научни и ненаучни институции от България и чужбина. През 2025 г. учените от Института са дали експертизи и консултации за органи на управлението в страната и по поръчка и в полза на местни, и

чуждестранни и наднационални институции като Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, р-н Лозенец, Министерство на труда и социалната политика, Народното събрание на РБългария. Към 2025 г. експертизата на учените намира практическо приложение чрез участието им в 35 експертни органа на външни за БАН национални и наднационални институции. Учени от Института участват в дейността на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерски съвет, Националния съвет по въпросите на социалното включване към Министерски съвет, Междуведомствената работна група по разработване и актуализиране на ЦУР към Министерски съвет и НСИ, Експертната група по разработване на Национален план за действие за периода 2024 – 2027 за изпълнение на национална стратегия за приобщаване на ромите (2021 – 2030) към Министерски съвет, Комисията на Министерството на труда и социалната политика за интеграция на уязвими малцинствени общности, Комитета за българите в чужбина към вицепрезидента на Република България, Агенцията по заетостта, Държавно-обществената консултативна комисия по проблемите на безопасността на движение по пътищата, Междуведомствената работна група по демографска политика, доходи и жизнено равнище към министъра на труда и социалната политика, Инициативата за глобалното застаряване и правата на старите хора в рамките на Форума Азия-Европа (ASEM) към Министерство на външните работи, Комисията за осигуряване на качеството към НАОА, Националната комисия по морска история, Българската музейна камара. Учени от Института участват като експерти в наднационални организации и програми към Съвета на Европа и Агенцията на Европейския съюз за основните права (ФРА).

През 2025 г. ИИНЧ и неговите учени участват в редица международни мрежи, където си взаимодействат с учени от над 1000 научни организации, университети и НПО от Европа. Продължи сътрудничеството с редица български университети - Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Университет за национално и световно стопанство, Нов български университет и др. Сътрудничество се поддържа и с редица институти на БАН, с Института по психология на МВР, с Военната академия „Г. С. Раковски“, с Националния център по обществено здраве и анализи, с Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, с Държавната агенция „Архиви“, с музейната мрежа в страната и с НАТФИЗ.

ИИНЧ си сътрудничи тясно и с международни академични структури, организации и университети (като Изследователски институт на дружество „Макс Планк“, Германия, Университетът в Льовен, Белгия, Карловия университет Прага, Чехия, Университета в Торино

и Болонския университет, Италия, Киевски национален университет по технологии и дизайн, Украйна, Политехнически институт на Порто, Португалия, Университета в Упсала, Швеция, с Центъра за социални и психологически науки към Словашката академия на науките, Университета в Загреб в Хърватия, Университета Бабеш-Боляй в Румъния, Университета за приложни науки в Хамбург в Германия и т.н.), с които се осъществяват съвместни научни прояви и проекти.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия).

Заслужават да бъдат отбелязани усилията на учените в ИИНЧ по отношение на:

- изработването на доклади в полза на политиките за демографските предизвикателства пред България за нуждите на Народното събрание и Министерство на труда и социалната политика (проф. дн Антоанета Христова, доц. д-р Стоянка Черкезова и екип);
- анализа на нагласите спрямо в родителство като основа за разбирането на процесите на раждаемост и на създаване на семейства в България и разработването на подходящи политики в тази област (доц. д-р Елица Димитрова; гл. ас. д-р Станислава Моралийска);
- изследвания в полза на политиките за интеграция и приобщаване като анализът на факторите на социалната сплотеност и интеграцията и по-конкретно нагласите спрямо междуетнически бракове, както и повишаването на капацитета на полицейските служители, работещи в мултиетническа среда и недопускане превишаване на правомощията на полицейските служители (гл. ас. д-р Любомир Стойчев и екип, гл. ас. д-р Кристиян Стефанов);
- изследванията на дигитализацията в труда (в отделни изследвания гл. ас. д-р Димитър Кацарски, гл. ас. д-р Виктория Недева);
- изследванията за възприятия и стереотипи за изкуствения интелект (гл. ас. д-р Елена Цанкова)

- изследванията в подкрепа на работата на учителите (проф. д-р Мария Трифонова и гл. ас. д-р Екатерина Димитрова);
- препоръките за образователните политики основани на изселвания за ролята на образованието за икономическото развитие и пазара на труда в България (гл. ас. д-р Адриана Христова);
- изследванията в помощ на психичното здраве, религиозната личност и справянето със стреса (гл. ас. д-р Мария Иванова);
- анализите на различни аспекти на здравословното, здравно отговорното поведение, и ориентирано към опазването на природата поведение на хората, както и свързани с подобряване на здравето и достъп до здравеопазване (в отделни изследвания доц. д-р Анна Александрова Караманова и екип; гл. ас. д-р Велина Христова, доц. д-р Сезгин Бекир, гл. ас. д-р Полимира Митева; доц. д-р Стоянка Черкезова);
- изследванията, които допринасят за лечението, рехабилитацията на юноши със зависимости: (доц. д-р Росица Рачева);
- анализите на поведението на пътя и гнева по време на шофиране (доц. д-р Зорница Тоткова);
- изследванията, които осмислят различни аспекти и поведения през пандемични кризи и по този начин подпомагат изготвянето на стратегии и програми за справяне при повторна поява (доц. д-р Анна Александрова Караманова и екип; гл. ас. д-р Илина Начева и екип;
- изследванията върху трудово представяне и самооценката (доц. дн Ергюл Таир)
- изследванията свързани с толерантността към работната среда с различна неопределеност и саморегулацията на творческият акт, което може да бъде в помощ на оптимизиране и регулиране на работните процеси в компаниите (проф. д-р Катя Стойчева и екип);
- изследванията в областта на миграциите, идентичностите (в отделни екипи проф. дн Антоанета Христова, гл. ас. д-р Цветелина Панчелиева и екип; гл. ас. д-р Любомир Стойчев, доц. д-р Спас Ташев);
- изследването на историческите измерения на демографските процеси при различни етнически и мигрантските общности на териториите на Македония и Албания (доц. дн Спас Ташев);

- проучването на опита от миграционната политика в българското законодателство през първата половина на XX век, които могат да послужат за разработването на съвременни миграционни политики (гл. ас. д-р Борис Боев);

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд „Научни изследвания“), програми, националната индустрия и пр.

През годината завършиха успешно продължи работата по един и приключи успешно работата по друг проект с външно за ИИНЧ финансиране от национални институции от България (без проекти по ФНИ).

През 2025 г. продължи работата по проект „**Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие**“ финансиран от Министерството на образованието и науката (МОН), одобрена с Решение на Министерски съвет № 508/18.07.2024 г. Проектът е с ръководител от страна на ИИНЧ проф. дн Антоанета Христова, координатор доц. дн Спас Ташев и екип проф. дн Ергюл Таир, проф. д-р Кремена Борисова, гл. ас. д-р Станислава Моралийска-Николова, доц. д-р Николай Цеков, гл. ас. д-р Илина Начева, гл. ас. д-р Цветелина Панчелиева.

През 2025 г. стартира работата по проект „**Усъвършенстване на политиката в отговор на демографските промени“** финансиран по Програма "Развитие на човешките ресурси" 2021-2027 процедура BG05SFPR002-1.020, съфинансирани от ЕС чрез ЕСФ + с бенефициент Министерство на труда и социалната политика и партньор Българска академия на науките в лицето на изпълнителите – ИИНЧ, ИИИ и ИФС. Проектът е с ръководител от страна на ИИНЧ проф. дн Антоанета Христова, координатор доц. д-р Стоянка Черкезова и екип проф. д-р Кремена Борисова, доц. дн Спас Ташев, доц. д-р Любомир Стойчев, доц. Елица Димитрова, гл. ас. д-р Станислава Моралийска-Николова, гл. ас. д-р Димитър Кацарски.

1.5.3 Проекти, финансирани по Фонд научни изследвания

ИИНЧ се представя много силно в областта на проектите, финансирани от Фонд научни изследвания. През 2025 г. в ИИНЧ се изпълняват 3 научни проекта, финансирани от ФНИ и два други – един за публикационна дейност и един за мрежи.

През годината приключиха успешно два научни проекта по фонда:

- „Здраве и благополучие на юношите в условията на пандемията от COVID-19: ефекти върху психичното здраве, здравното поведение, социалните взаимодействия и академичната мотивация и успеваемост, модерирани от личностните особености“ с ръководител доц. д-р Анна Александрова-Караманова;

Продължи работата по проекти:

- „Документи от Архива на Вселенската патриаршия – извор за демографското развитие на българските земи през Възраждането“ с ръководител проф. дин Щелиян Щерионов;
- „Психология на гражданския протест – социалнопсихологични детерминанти на колективното действие“ с ръководител проф. дн Антоанета Русинова-Христова;

Стартира проект „Дигитална трансформация в организациите: Модел на ключови психологични детерминанти във взаимодействието човек - изкуствен интелект“ с ръководител проф. дн Ергюл Таир.

Про съфинансирането през ФНИ по Програма за национално съфинансиране за участие на български колективи в утвърдени акции по Европейската програма за сътрудничество в областта на научните изследвания и технологиите COST на един нов проект по проект за сътрудничество „Политики и практики на родителския отпуск в България: изследване на нагласите на родители и работодатели към родителския отпуск в контекста на социални неравенства и социална устойчивост“.

1.5.4 Международни проекти

През 2025 г. учените на ИИНЧ са работили по 4 международни проекта, както следва

- **Приключи работата по проект „Здравни и психосоциални дългосрочни ефекти и копинг ресурси при тежко или критично преболедували COVID-19: качествено изследване (2022-2024)**, който е удължен с 10 месеца. Проектът е финансиран от: Alliance of International Science Organizations (ANSO) по Програма за съвместни научни изследвания – 2021 г. с ръководител доц. д-р Анна Александрова-Караманова. През 2025 г. основните дейности на международния научен екип включват анализ на качествените данни

на национално и международно ниво и разпространение на резултатите сред научната общност. По проекта са представени три доклада на научни форуми, излязла е от печат една статия и се подготвят още четири публикации.

През годината започнаха три нови проекта, както следва:

- **Проект: „Идентичности – Миграция – Демокрация - We-ID„ (Identities - Migration – Democracy - We-ID,** финансиран по програма HORIZON-CL2-2024-DEMOCRACY-01-04- Grant agreement ID: 101177925, координиран от Университета в Гьотинген е с ръководител за ИИНЧ проф. дн Антоанета Русинова-Христова и екип доц. д-р Диана Бакалова, гл. ас. д-р Илина Начева, гл. ас. д-р Цветелина Панчелиева и гл. ас. д-р Валентина Долмова. Проектът има за цел да изследва как трансформационните процеси влияят на социалната кохезия и демократичните структури в Европа и анализира предизвикателствата пред идентичността, разнообразието и демокрацията в контекста на съвременни кризи като климатичните промени, пандемията от COVID-19 и войната в Украйна. Проект We-ID също така цели да разработи практически инструменти и политики за укрепване на местните общности и демократичната устойчивост чрез сътрудничество между науката, институциите и гражданското общество.

- **Проект „Европейско преброяване на бездомността“ (European Homelessness Count),** финансиран от ЕК (DG EMPL) и координиран от Университета в Льовен е с ръководител за ИИНЧ доц. д-р Стоянка Черкезова и екип: доц. д-р Любомир Стойчев – координатор методология, гл. ас. д-р Станислава Моралийска – Николова, гл. ас. д-р Илина Начева, гл. ас. д-р Димитър Кацарски, гл. ас. д-р Кристиан Стефанов, ас. Пламен Петков, докторанти Елица Станева – Бритън, Ваня Печикамъкова и Стивън Маринашки. Целта на проекта е да осигури надеждна, хармонизирана и съпоставима с европейските стандарти база от данни за мащаба и профилите на бездомността, която да послужи за разработване, подобряване и оценка на устойчиви публични политики и услуги. Чрез уеднаквяване на дефинициите и методологията проектът подпомага вземането на решения, повишава обществената чувствителност и подкрепя ангажимента на ЕС за изкореняване на бездомността до 2030 г. Проектът приключи на 31.12.2025г.

- **Проект „Транснационално консултиране на мигранти за достойни условия на труд - TRAM4DW“** (Transnational Migrant Counselling for Decent Work), финансиран по програма Еразъм Плюс, Идентификационен номер KA220-VET-FEF7D688, с координатор Университет за приложни науки в Хамбург е с ръководител за ИИНЧ доц. Стоянка Черкезова

– ръководител и участник ас. Станислава Моралийска – Николова. Проектът цели да развие устойчиви професионални и практико-академични компетенции за транснационално консултиране на мобилни работници чрез холистичен подход, съобразен с условията на циркулярната миграция и реалните нужди в областта на трудовото и социалното право. Чрез създаването на локално базирани консултативни хъбове и изграждането на мрежа от специалисти, проектът подпомага предоставянето на персонализирани, качествени и дългосрочно устойчиви услуги за граждани, планиращи или осъществяващи транснационална заетост.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2025 г.

2.1. Най-значимо научно постижение

Проект „Европейско преброяване на бездомността“ (European Homelessness Count): *01.01.2025 – 31.12.2025г. , финансиран от ЕК (DG EMPL), ръководител за България: доц. д-р Стоянка Черкезова*

Описание и приноси

През 2025 г. на територията на гр. София беше проведено преброяване на най-уязвимата сред уязвимите групи - бездомните лица. Подобно преброяване се проведе през месец октомври в 35 града в Европа и се координира от Университета в Льовен. До сега в България не е провеждано преброяване на бездомни хора, нито е разработвана методология за подобно начинание. Учените от ИИНЧ изготвиха на хармонизирана методология, която отчита местните специфики в дефиниционната рамка на Европейската типология на бездомността и жилищната изолация (ETHOS). За целта екипът проведе интервюта и картографира всички доставчици на услуги в София, зонира територията на София, определи зоните с най-голяма концентрация на бездомни и разчерта маршрути, подготви, тества и адаптира към местните условия хармонизиран инструментариум, рекрутира, изгради мрежа и обучи преброителите, организира и координира провеждането на преброяването, въведе, изчисти и подготви данните за анализ. В тези дейности учените бяха подпомогнати от екип на община София.

Преброяването (20-26 октомври) обхвана хората, които живеят на улицата и тези, които ползват временно настаняване или дневна подкрепа. Това не е просто преброяване, а профилиране на бездомните според различни техни характеристики. С помощта на БЧК и БМЧК, Малтийски орден, Каритас, Конкордия и Мисия без граници то се превърна също в благотворителна кампания.

Резултатите съдействат за уеднаквяване на дефинициите за бездомност в страните в Европа и за създаване на основа за системно и хармонизирано събиране на данни за бездомността от ЕВРОСТАТ. Те създават основа за разработването на устойчиви политики и за усъвършенстване на съществуващите в Столична община по въпросите за бездомността.

Илюстрация:

2.2. Най-значимо научно-приложно постижение.

Проект „Гневът по време на шофиране, ролята на емоционалната регулация и връзката с фактическото рисково поведение на пътя“ *(01.05.2022 – 01.05.2025), бюджетна субсидия на БАН, ръководител доц. д-р Зорница Тоткова*

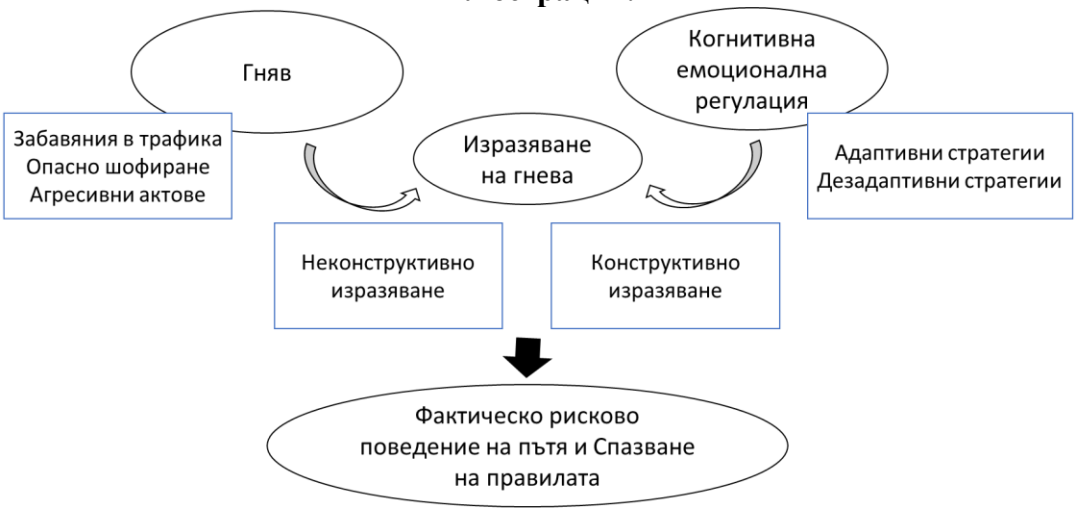
Описание и приноси:

Гневът по време на шофиране отразява честотата и интензитета на изпитаната емоция, но начинът, по който тя се изразява, има по-силна предиктивна роля за негативните резултати на пътя. Гневът, изпитан зад волана, наред с неадаптивните стратегии за когнитивната емоционална регулация са значими предиктори на неконструктивното изразяване на емоцията. Водачите, които изразяват гнева си неконструктивно (вербална и физическа агресия, използване на автомобила като средство), по-често извършват нарушения и участват в инциденти на пътя и по-рядко спазват правилата за движение. В контраст, адаптивните стратегии за когнитивна емоционална регулация са предиктор за конструктивното изразяване на изпитания гняв зад волана и водачите, които ги прилагат в ежедневното си шофиране, имат значимо по-малко нарушения на правилата за движение по пътищата. Мъжете и по-младите водачи показват по-силна тенденция към неконструктивно изразяване на гнева и по-висока вероятност за участие в ПТП и извършването на нарушения, в сравнение с жените и по-възрастните.

Операционализацията на гнева като психологичен конструкт в контекста на шофирането позволява създаването на надеждни методи за неговата оценка и начин на изразяване при български водачи, както и на кратки скринингови инструменти за оценка на

риска от агресивно поведение на пътя. Това дава възможност за по-точна идентификация на рискови групи сред водачите и по-добра основа за целенасочени превантивни кампании, за разработване на програми за обучение и интервенция с акцент върху гнева и начините за изразяването му на пътя и за формулирането на насоки за политики в сферата на пътната безопасност, насочени към намаляване на агресивното шофиране и повишаване на спазването на правилата.

Илюстрация:

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНОТО.

- Международното сътрудничество в ИИНЧ се осъществява чрез международни научни проекти, участие в международни научни мрежи и международни научни форуми, както и чрез публикационната дейност на учените в международни (разпознаваеми) издания. Наблюдава се сериозно засилване на международното сътрудничество спрямо предходните години в резултат на подаването на множество международни проекти през 2024 г. и 2025 г, както и партньорството в мрежи, което доведе до стартирането на 3 нови международни проекта през годината. Тук ще отличим като най-значим за годината проект: **„Идентичности – Миграция – Демокрация - We-ID„ (Identities - Migration – Democracy - We-ID,** финансиран по програма HORIZON-CL2-2024-DEMOCRACY-01-04- Grant agreement ID: 101177925, координиран от Университета в Гьотинген е с ръководител за ИИНЧ проф. дн Антоанета Русинова-Христова и екип доц. д-р Диана Бакалова, гл. ас. д-р Илина Начева, гл. ас. д-р Цветелина Панчелиева и гл. ас. д-р Валентина Долмова. Проектът има за цел да

изследва как трансформационните процеси влияят на социалната кохезия и демократичните структури в Европа и анализира предизвикателствата пред идентичността, разнообразието и демокрацията в контекста на съвременни кризи като климатичните промени, пандемията от COVID-19 и войната в Украйна. Проект We-ID също така цели да разработи практически инструменти и политики за укрепване на местните общности и демократичната устойчивост чрез сътрудничество между науката, институциите и гражданското общество.

Отново е силно участието на учени в организацията на международни форуми, което се вижда от броя на представените научни доклади на международни форуми цитиран в началото на настоящия отчетен доклад, както и в участието в научни мрежи.

През 2025 г. продължава работата в мрежата за експерти към проект на тема „The social determinants of mental wellbeing in young people“ към International Science Council с участието на експерти към наблюдаващ комитет от ИИНЧ - доц. д-р Анна Александрова-Караманова и доц. Елица Димитрова.

Освен чрез проекти и участие в събития учените от ИИНЧ осъществяват международно сътрудничество посредством включване и обмен по международни мрежи. Примери за това са различни сътрудничества:

- в рамките на инициативата COST: CA20137 - Making Young Researchers' Voices Heard for Gender Equalit с участието на гл. ас. д-р Виктория Недева; CA23153 - Digital Mental Health for Young People (YouthDMH) с участието на гл. ас. д-р Диана Добрева – Христова и ас. Стивън Маринашев; CA23120 - Religious Identity, Bullying and Wellbeing at School: A Transnational Collaboration (ORBIT) и CA23143 - Participation through Prayer in the Late Medieval and Early Modern World (PRAYTICIPATE) с участието на гл. ас. д-р Мария Иванова; CA22116 - The Great Leap. Multidisciplinary approaches to health inequalities с участието на гл. ас. д-р Камелия Лилова, CA21150 - Parental Leave Policies and Social Sustainability (Sustainability@Leave), в която участва проф. д-р Татяна Коцева.
- в международните научни мрежи International Society for the Study of Creativity and Innovation, в която участва проф. д-р Катя Стойчева; European Alliance Against Depression (доц. д-р Анна Александрова-Караманова); Population-Europe, в която ИИНЧ е представляван от доц. д-р Елица Димитрова; в International Federation on Ageing (IFA), в която участва гл. д-р Камелия Лилова и др.

Освен това международното сътрудничество става чрез съвместно участие в публикации с чуждестранни автори. През 2025 г. са излезли от печат 8 публикации в сътрудничество с чуждестранен автор, 5 от тях с участието на гл. ас. д-р Велина Христова и в индексирани издания. Публикациите са както следва:

- **Elitsa Dimitrova**, Apolinaras Zaborskis. Parenting and Child/Adolescent Development: Current Updates and Global Perspectives.. Children, MDPI, 2025, ISSN:2227-9067, 1368-1373. SJR (Scopus):0.674, JCR-IF (Web of Science):2.1 Q2 (Web of Science) Линк
- **Hristova, V.**, Han, W., Haralampiev, K., Healey, T., Vlaev, I.. COVID-19 impact on Coventry residents' mental wellbeing.. International Journal of Happiness and Development, 9(3), Inderscience Enterprises, 2025, ISSN:2049-2790, DOI:10.1504/IJHD.2024.10069172, JCR-IF (Web of Science):0.4 Q3 (Web of Science) Линк
- **Hristova, V.**, Haralampiev, K., Vlaev, I., Karabeliova, S.. Predicting Pro-Environmental Behavior: The Leading Influence of Environmental Attitudes.. Behavioral Sciences, 15(3), MDPI, 2025, ISSN:2076-328X, DOI:https://doi.org/10.3390/bs15030291, JCR-IF (Web of Science):2.5 Q2 (Web of Science) Линк
- **Hristova, V**., Mills, F., Vlaev, I.. Identifying and overcoming barriers and facilitators to blood donation in young adults using the theoretical domains frameworks.. Journal of Health Psychology, Sage Journals, 2025, ISSN:1359-1053, DOI:10.1177/13591053251346387, JCR-IF (Web of Science):2.9 Q2 (Web of Science) Линк
- **Hristova, V**., Schmidtke, K., Lyubenova, L., Makki, F., Vlaev, I.. Behavioral intervention to increase honest responses using pledges.. Humanities and Social Sciences Communications, 12, 1066, Springer Nature, 2025, ISSN:2662-9992, DOI:https://doi.org/10.1057/s41599-025-05393-8, JCR-IF (Web of Science):3.9 Q1, не оглавява ранглистата (Web of Science) Линк
- Berchialla, P., Canale, N., Kilibarda, B., Comoretto, R. I., **Alexandrova-Karamanova**, A., Baška, T., ter Bogt, T., Vieno, A., Charrier, L.. Self-perceived impact of COVID-19 and risk behaviors among adolescents: Results from the HBSC 2021/22 study in 21 European countries. Addictive Behaviors, 163, Elsevier, 2025, 108238. SJR (Scopus):1.638, JCR-IF (Web of Science):3.6 Q1, не оглавява ранглистата (Web of Science) Линк
- Kolodko, J., Arora, K., **Hristova, V**., Read, D., Vlaev, I.. Reducing littering in the UK: A digital behaviour change intervention to engage users in protecting the environment. Behavioural Public Policy, Cambridge University Press, 2025, ISSN:2398-0648,

DOI:https://doi.org/10.1017/bpp.2025.4, JCR-IF (Web of Science):3.1 Q1, не оглавява ранглистата (Web of Science) Линк

- Paakkari, L., Kulmala, M., Lahti, H., Boberová, Z., Valentic, M., Kleszczewska, D., **Alexandrova-Karamanova**, A., Rouquette, A., Torppa, M.. Equality in adolescents' opportunities for health information through the lens of health literacy - Results from HBSC Study 2018 and 2022. Journal of Adolescent Health, 77, 5, Elsevier, 2025, DOI:https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2025.06.022, 938-946. SJR (Scopus):1.857, JCR-IF (Web of Science):4.5 Q1, не оглавява ранглистата (Web of Science) Линк

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНОТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

През 2025 г. учените от ИИНЧ са имали общо 1242 преподавателски часа, от които 300 в тясно специализирани курсове. От всички часове 126 часа са към ЦО при БАН и са проведени от проф. д-р Катя Стойчева, гл. ас. д-р Илина Начева и проф. дн Ергюл Таир. Извън посочените в ИИНЧ за докторанти са проведени 42 часа лекции и семинари от гл. ас. д-р Любомир Стойчев, гл. ас. д-р Елена Цанкова и проф. д-р Кремена Борисова. Останалите часове са лекционни (926 часа), специализирани курсове (300 часа) и семинарни упражнения (10 часа) и са за **студенти** в бакалавърски и магистърски програми в 7 български ВУ: Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Университета за национално и световно стопанство, Нов български университет, Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, Национален център за обществено здраве и анализи, Академия на МВР и Военна Академия "Георги Раковски" и ESIEA Engeneering School – France по мобилност по Еразъм.

През 2025 г. в ИИНЧ са се обучавали 14 докторанти, зачислен е 1 в редовна докторантура, отчислени с право на защита са 3-ма.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

Не е осъществявана съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори.

Не е извършван трансфер на технологии и/или подготовка на трансфер на технологии по договор с фирми.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

Не е осъществявана такава дейност.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2025 г.

Бюджетната субсидия за 2025 г. година е със 17 % по-висока от тази за 2024г., а именно **3 001 904** лв. и съставляват 79 % от приходите. Собствените приходи са значително нараснали (3,3 пъти) спрямо предходната година поради покачването на приходите по проекти (Таблица 1).

Разходите през 2025 г. съставляват 85.7 % от приходите на ИИНЧ. Основната част от е изразходвана за работни заплати, осигуровки, стипендии на докторанти, хонорари за участие в жури в съответствие със ЗРАСРБ, обезщетения при болнични и пенсиониране.

През 2025 г. със собствени средства се изплащат всички външни услуги - за телефон, софтуерно и хардуерно обслужване, технически услуги и други външни услуги. Голяма част от разходите за канцеларски материали и консумативи, застраховки и представителни разходи също се извършват със собствени средства. За издръжка на сградата са отделени под 4 % от всички разходи, което е подобрение в сравнение с 2024г. Разходите за заплати са нараснали с малко над 20% (Таблица 2).

Таблица 1.

1	**Приходи общо**	**Стойност в лв.**	**Отн. дял %**
		3797891	
1.1.	Бюджетна субсидия	**3 001 904**	79,04%
1.2.	Собствени приходи, в т.ч.:	**795987**	20,96%
1.2.1.	Договори с фонд “ФНИ” и МОН	***405813***	50,98%
	от ФНИ – МОН	399799	
	от ФНИ – Научна периодика	6014	
1.2.2.	Други приходи	***12138***	1,52%
	Приходи от абонамент за научна литература	580	
	Приходи от такси за обучение на докторанти	900	
	Приходи от такси за обучения	10658	

1.2.3.	Трансфери от БАН ЦУ	***69503***	1,83%
	Проект ОПРЧР"Усъвършенстване на политиката в отговор на демографските промени"	66000	
	ННП СО	3503	
1.2.4.	Договори по международни програми и споразумения	***308533***	38,76%
	Europen homelessnes Count	32271	
	HORIZONT - CL2-2-24 DEMOCRACY-01-PROEJECT-101177925	276262	

През 2025г. беше възможно повишаване на трудовите възнаграждения както на учените, така и на администрацията. Пред вид високата инфлация назрява необходимост от следващо увеличение.

Таблица 2.

2	**Разходи общо**	**Стойност в лв.**	**Отн. дял %**
		3253159	
2.1.	Заплати и други възнаграждения и плащания за персонала	***2539871***	78,07%
2.2.	Задължителни осигурителни вноски от работодателя	***392112***	12,05%
2.3.	Издръжка	***119720***	3,68%
2.4.	Учебни, научно-изследователски разходи и материали	***17602***	0,54%
2.5.	Командировки в страната	***1707***	0,05%
2.6.	Командировки в чужбина	***39269***	1,21%
2.7.	Разходи за членски внос	***147***	0,00%
2.8.	Стипендии	***105082***	3,23%
2.9.	Платени данъци	***64***	0,00%
2.10.	Придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи	***12274***	0,38%
2,11	Текущ ремонт	***25311***	0,78%

През годината бяха увеличени съгласно решението на ОС на БАН и УС на ЦУ на БАН

основните заплати на административния персонал и в резултат на стъпките, предприето от ръководството на БАН и настояването на редица Институти.

Бяха изплатени допълнителни възнаграждения на учените по компонент К2 в размер на 81 400 лв. (2,4 пъти над изплатените за 2024г.) и целеви награди в края на годината, съгласно Вътрешните правила за работните заплати в ИИНЧ. Това е правилната посока за стимулиране на заплащане основано на конкурентността и положените усилия. Оценките са формирани въз основа на представянето на учените през 2023 и 2024 г. съгласно решението на VIII-мото ОС на БАН относно за разпределение на утвърдения трансфер на БАН за 2024 г. (т.1. от Протокол 59/ 01.04.2024г.) и въз основа на данните в SONIX за дейността на учените и в съответствие с точкуването, посочено в *Критериите и показателите за оценка на научноизследователската дейност, осъществявана от институтите на БАН, приети с решение на Общото събрание на Българската академия на науките от 05.02.2018 г. (актуализирани на 22.07.2019 г., 12.07.2021 г., 06.12.2021 г. и 21.03.2022 г.).*

Оценката беше направена за всички учени и специалисти, които са били в трудови правоотношения с ИИНЧ към 31.12.2024г. и които към месец декември 2025 г. са в трудови правоотношения с Института.

Разпределението ѝ по категории е както следва:

Разпределение на средствата:	
Публикации и цитирания: 70 %	56 980 лв.
От тях за публикации: 70 %	39 886 лв.
От тях за цитирания 30%	17 094 лв.
Остатък:	24 420 лв.
От тях за докарани средства по проекти 70 %	17 094 лв.
От тях за защитили докторанти 30%	7 326 лв.
Общо:	**81 400 лв.**

Разпределението на точки по привлечени средства за проекти между ръководителя и участниците става въз основа на следните критерии:

За проекти с 1 участник	100 % за ръководител
За проекти с 2 участници	60% за ръководител; 40 % за участник
За проекти с 3 участници	40 % за ръководител; по 30 % за участник
за проекти с 4 участници+	30 % за ръководител; останалото се разпределя между участниците

След изчисляване на точкуването за всеки изследовател и за съответната подкатегория са изчислени коефициенти за разпределителни дялове спрямо общия брой точки, които всички учени и специалисти са събрали. Въз основа на това са изчислени разпределенията за всеки учен и специалист.

8. ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

Анализът на публикационната дейност през 2023-2024 г. във връзка с разпределението на средствата по К2 показа диспропорции в участието на учените в създаването на научната продукция на Института, които не са обвързани с очакванията към учените според тяхната научна длъжност. Този модел се повтаря частично и през 2025 г., Заслужават да бъдат споменати имената на някои учени за работата им през 2023-2024 г. Особено високи заслуги за публикационната дейност, конкретно за повишаване на международната видимост имат учените: доц. д-р Анна Александрова – Караманова, доц. д-р Елица Димитрова, проф. дн Антоанета Русинова-Христова, доц. д-р Зорница Тоткова, проф. дн Ергюл Таир, проф. д-р Валери Тодоров и гл. ас. д-р Велина Христова.

През 2025 г. учените от ИИНЧ са публикували общо 59 публикации на учените, които могат да влязат в отчета (съгласно Допълнителните изисквания към отчета/ Писмо вх. ном. 72-00-104/20.11.2024г.) като има намаление спрямо предходната година, при все че няма промяна в броя на учените, но има промяна в състава им.

Общо публикациите в индексирани бази Scopus и WoS са 18, а в издания индексирани в Erih Plus са 4, а публикациите, отразени в профилирани бази от данни (извън WoS, Scopus и ERIH+), са 9.

Учените от ИИНЧ имат публикувани 3 монографии през 2025 г., като 2 от тях са в Издателството на БАН „Проф. Марин Дринов“. Монографиите са, както следва:

1. Ташев, С.. Българските общности в Албания и Косово. Обществено-политически процеси и демографски последици (1913-2024). 2025, ISBN:978-954-92896, 335

Изследването разглежда обществено-политическите процеси в Албания и Косово от 1913 г. до началото на XXI в. и тяхното влияние върху демографското развитие, териториалното разпределение и идентичността на българските общности в двете държави. Анализът проследява ключови исторически периоди – от формирането на албанската държава,

през междувоенния период, Втората световна война, комунистическите режими и постсоциалистическия преход, до съвременния етап на евроинтеграция, с фокус върху политиките на признаване или отричане на българската идентичност и техните демографски последици. На основата на обширен статистически и архивен материал изследването разкрива дългосрочните тенденции в развитието на българските общности и подчертава тяхната устойчивост, като резултатите имат значима научна и практическа стойност за дебатите за малцинствените права и демографските процеси в региона.

2. ***Боев, Борис. (2025). Миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни (1919 – 1939 г.). София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 198 с., ISBN: 978-619-245-584-2***

Направено е цялостно изследване на българското миграционно законодателство през междувоенния период (1919 – 1939 г.), за изясняване на миграционната политика на българската държава и на нейната концепция в историко-демографски аспект. Приложен е нов аналитичен подход при изследване на миграционното законодателство – чрез анализ на включените в него мерки и средства за тяхното осъществяване, изхождайки от точното изясняване и дефиниране на самите понятия „мерки“ и „средства“. В общото изследване на миграционното законодателство са включени неизследвани досега от историческата демография (а и от историческата наука) закони като този за бежанския заем от 1926 г., за бездомниците от 1928 г. и др. От стенографските дневници на Народното събрание са издирени и подложени на системен анализ всички по-важни концептуални дискусии около миграционните законопроекти, с участието както на управляващи, така и опозиция. Представеното изследване е от значение и за съвременната миграционна политика на българската държава, в условия когато различните миграционни процеси придобиват все по-голяма динамика и мащаб.

3. ***Димитрова, Екатерина. (2025). Трудният ученически клас (Социалнопсихологична характеристика и подходи за справяне). София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 200 стр., ISBN 978-619-245-556-9.***

Фокусът на монографията е поставен върху анализа на трудния клас в полето на социалнопсихологичното изследване, на неговата същност, структура, функциониране и роля като специфична деструктивна човешка група, която се отличава с негативна нагласа към учебния процес, с отрицателен социалнопсихичен климат и с агресивен модел на поведение. Авторът систематизира социалнопсихологичните механизми, които формират и поддържат

трудния клас, като разкрива ролята на агресивността, лидерството, ситуационните вериги и влиянието върху училищния климат, подкрепени с резултати от собствено емпирично изследване. На тази основа са предложени валидирани диагностични подходи и практически приложими стратегии за интервенция, включително алгоритъм за работа на учителя и тренингова програма за училищния психолог. Книгата е структурирана в четири глави.

Информация за научните списания, издавани от ИИНЧ:

ИИНЧ издава три научни рецензирани списания - сп. Psychological Research (in the Balkans) на департамент Психология, с гл. редактор проф. д.н. Антоанета Христова, сп. „Население" на департамент Демография с гл. редактор проф. д-р Кремена Борисова-Маринова и научната поредица „СБОРНИК ДОКЛАДИ на Националната школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки" с главен редактор доц. д-р Сезгин Бекир.

Академичните списания са свързани с основните направления на научната дейност в Института. В тях се публикуват статии и студии на учените от двата департамента, изследвания на колеги от България и чужбина и статии на докторанти и млади изследователи от различни научни институции в България.

Psychological Research (in the Balkans) е електронно издание на английски език, което използва софтуерно приложение за управление на цялото подаване на авторски ръкописи, на редакционния работен процес и публикуването. Печатният вариант от 2025 г. е с тираж от 50 броя и нов формат – приравнен на А4. То е рецензирано списание с отворен достъп (ОА), което публикува висококачествени статии, които разглеждат проблеми, предизвикващи научната психологическа общност. Научното издание е лицензирано в Creative Commons Attribution 4.0 (CCBY). Всяка статия в изданието притежава Идентификатор за цифров обекти (Digital Object Identifier – DOI).

През 2025 г. сп. Psychological Research (in the Balkans) издаде 2 броя книжки от Том 28 на изданието с общ обем от 206 стр. Книжките за 2025 г. бяха отпечатани, благодарение на финансирането от спечеления в края на 2024 г. Конкурс „Българска научна периодика – 2025". В края на 2025 г. списанието отново спечели Конкурс „Българска научна периодика – 2026" към ФНИ, което ще подкрепи финансирането на 2 броя от списанието през 2026 г. Изданието вече е включено в ERIH Plus и CEEOL със свободен достъп.

И през 2025 г. сп. **„Население"** продължи да следва мисията и целите си. Освен като печатно издание списанието вече разполага с електронно издание на български и английски език, което използва софтуерно приложение за управление на цялото подаване на авторски ръкописи, на

редакционния работен процес и публикуването и също е с отворен достъп. Научното издание вече е лицензирано в Creative Commons Attribution 4.0 (CCBY) и всяка статия в изданието притежава Идентификатор за цифров обекти (Digital Object Identifier – DOI).

През изминалата 2025 г. беше отпечатана една от книжка от Том 43. В процес на подготовка за издаване е кн.2/2025 г. Издаването на кн. 1 стана възможно благодарение на финансовата подкрепа на доц. д.н. Александър Найденов (УНСС). Сп. „Население“ е включено в CEEOL.

През 2025 г. беше проведена XVI Национална школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки под заглавието: „Многообразните общности: индивидуални, социални, културни, политически и икономически различия».

Сборникът доклади на Националната школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки е рецензирано електронно академично издание със свободен достъп с ISSN (online) 2683 0868, включено в Националния референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране (ID № 3900). Новият, шести том на Сборника предлага широк кръг от теми и разнообразни подходи към сложните индивидуални и социални феномени, върху които авторите работят. През 2025 г. Сборникът с доклади участва за финансиране към ФНИ в Конкурса „Българска научна периодика“.

Информация за дейността на библиотеката при ИИНЧ:

Библиотеката работи в съответствие с научната и образователна политика и стратегия на ИИНЧ при БАН, като водещи принципи са профилиране, координация, сътрудничество с други библиотеки в системата на БАН, с цел достигане на оптимално съответствие със задачите на института и задоволяване на променящите се читателски и информационни потребности.

През 2025 г. фондът на библиотеката достигна общо 7095 тома (Библиотека по „Демография“ – 4446 т.; Библиотека по „Психология“ – 2649 т.).

През 2025 г. са постъпили 120 библиотечни документа на стойност – 5447.50 лв., от които: академични – 60, дарение – 27, книгообмен – 31, депозит – 2.

През годината е направена инвентаризация на двете библиотеки – (10% от библиотечния фонд по репрезентативен метод). Резултатите са отразени в съответните протоколи от 10.12.2025 г.

Ползваните библиотечни документи са общо 1525. Библиографска информация – общо 55. Продължава работата по ретроконверсията на библиотечния фонд.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНОТО

Научният съвет на ИИНЧ-БАН (**избран на 02.03.2023 до 22.10.2025 г.)** се състои от 21 членове. Проведени бяха общо 14 заседания. В състава му влизаха:

Вътрешни членове на НС на ИИНЧ:
1. проф. д.н. Антоанета Георгиева Русинова –Христова – директор на ИИНЧ
2. проф. д.ист.н. Щелиян Димитров Щерионов
3. доц. д-р Георги Илиев Петков
4. проф. д.н. Ергюл Таир Реджеб
5. проф. д-р Катя Георгиева Стойчева
6. проф. д-р Кремена Георгиева Борисова-Маринова
7. проф. д-р Мария Петрова Атанасова -Трифонова
8. доц. д-р Спас Ангелов Ташев
9. доц. д-р Стоянка Гинева Черкезова
10. доц. д-р Анна Александрова Александрова-Караманова
11. доц. д.н. Венцислав Евтимов Мучинов
12. доц. д-р Диана Иванова Бакалова
13. доц. д-р Даниела Стефанова Ангелова
14. доц. д-р Елица Куздова Димитрова
Външни членове на НС на ИИНЧ:
15. проф. д.пс.н. Соня Методиева Карабельова
16. проф. д-р Йоланда Константинова Зографова-Драганова
17. проф. д-р Илона Иванова Томова
18. проф. д-р Татяна Иванова Коцева
19. проф. д-р Станислава Йорданова Стоянова
20. доц. д-р Валери Динев Тодоров (Академия на МВР)
21. доц. д-р Биляна Николаева Великова-Цонкова

С право на съвещателен глас в състава на НС като представител на младите учени и докторанти беше включена и гл.ас. д-р Цветелина Панчелиева.

Секретар на НС е Мая Конова.

На **22.10.2025 г.,** се проведе заседание на Общото събрание на учените на ИИНЧ –БАН, на което се взе решение за намаляване на състава на НС от 21 на 19 членове, тъй като беше прекратено членството на проф. д-р Илона Томова и доц. д-р Георги Петков по тяхно желание. До края на 2025 г. в новия състав бяха проведени още 4 заседания. В състава му влизат:

Вътрешни членове на НС на ИИНЧ:
1. **проф. д.н. Антоанета Георгиева Русинова –Христова – директор на ИИНЧ**
2. **доц. д-р Даниела Стефанова Ангелова – председател на НС**
3. **доц. д-р Диана Иванова Бакалова – зам.-председател на НС**

4. проф. д.ист.н. Щелиян Димитров Щерионов
5. проф. д.н. Ергюл Таир Реджеб
6. проф. д-р Катя Георгиева Стойчева
7. проф. д-р Кремена Георгиева Борисова-Маринова
8. проф. д-р Мария Петрова Атанасова -Трифонова
9. доц. д-р Спас Ангелов Ташев
10. доц. д-р Стоянка Гинева Черкезова
11. доц. д-р Анна Александрова Александрова-Караманова
12. доц. д.н. Венцислав Евтимов Мучинов
13. доц. д-р Елица Куздова Димитрова

Външни членове на НС на ИИНЧ:

14. проф. д.пс.н. Соня Методиева Карабельова
15. проф. д-р Йоланда Константинова Зографова-Драганова
16. проф. д-р Татяна Иванова Коцева
17. проф. д-р Станислава Йорданова Стоянова
18. доц. д-р Валери Динев Тодоров (Академия на МВР)
19. доц. д-р Биляна Николаева Великова-Цонкова

С право на съвещателен глас в състава на НС като представител на младите учени и докторанти беше включена и гл.ас. д-р Цветелина Панчелиева.

Секретар на НС е Мая Конова.

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ЗВЕНОТО

Правилник за устройството, вътрешния трудов ред и дейността на Института за изследване на населението и човека, приет от Общото събрание на учените на 21.07.2022 г. и актуализиран на 11.07.2024г., е качен и достъпен на сайта на Института: https://iphs.eu/wp-content/uploads/2024/10/Pravilnik_IPHS_2024_NOV.pdf

11. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ

БАН – Българска академия на науките

ВУ – Висше училище

ИИНЧ – Институт за изследване на населението и човека

МОН – Министерство на образованието и науката

НПО – Неправителствена организация

ОС на БАН – Общо събрание на Българската академия на науките

СЦ – Специфична цел

ФНИ – Фонд „Научни изследвания“

ЦО при БАН - Центъра за обучение при Българска академия на науките

CEEOL – Central and Eastern European Online Library

WoS – Web of Science

ИЗВОДИ:

Представеният отчетен доклад за дейността на ИИНЧ през 2025 г. позволява да се направят следните изводи:

1. През отчетния период ИИНЧ последователно реализира своята мисия и научни приоритети, като осъществява висококачествени фундаментални и приложни изследвания. Работата на учените в областта на демографското и личностното развитие създава научнообоснована основа за формиране и прилагане на ефективни публични политики в България.

2. Изследванията са с висока приложимост, броят на експертизите силно е нараснал спрямо предходната година, въпреки честата смяна в управлението на страната. От друга стана е намалял броят на публикациите спрямо предходната година, включително в индексираните издания в Scopus и WoS, но тези публикации все още са с 30 % повече в сравнение с 2023г. С оглед на промените в състава на ИИНЧ, свързани с пенсиониране и напускане на част от колегите, както и с включването на нови изследователи, чиито публикации не могат да бъдат отчетени ретроспективно за същата година, постигнатият резултат може да се оцени като добър. Въпреки това е необходимо целенасочено засилване на усилията в тази насока през следващата година.

3. По отношение на участието в международни проекти на учените има видим положителен напредък към повишаване на техния брой, което прави научната продукция международно видима и компенсира спадът в индексираните публикации. качеството при запазване на общото количество на публикациите. Остава необходимостта от увеличаване на средствата за допълнително материално стимулиране по Компонент 2, за да бъдат стимулирани учените да постигат по-високи наукометрични показатели. Силното разширяване на кандидатстването на Института по международни проекти допринесе за резултати в тази област. Създаването на проектна група към Института е добра практика. Тенденцията би била още по-отчетлива, ако се включват повече колеги при избора на

конкурси и при кандидатстването по тях. Очакваме при натрупване на резултати по проектите, научната продукция под формата на публикации отново да нарасне.

4. Участието на учените в международни проекти частично компенсира недостатъчното увеличение на възнагражденията и ограничената диференциация между отделните длъжности. Независимо от това остава обективна необходимост от повишаване на възнагражденията по К1 и от увеличаване на стъпките между научните длъжности, тъй като ИИНЧ вече отчита отлив на квалифицирани специалисти към университетски структури с по-конкурентно заплащане. Това се констатира при пълно осъзнаване на институционалните и финансови ограничения пред ръководството на БАН, произтичащи от липсата на редовно правителство и приет държавен бюджет.

5. Научните приоритети на ИИНЧ са съобразени с визията на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030. Дейностите на ръководството и на учените съдействат за постигането на общата цел на Стратегията и на 5 от специфичните ѝ цели. Това се случва, въпреки множеството предизвикателства, с които се сблъсква Института, като недостатъчен интерес към научните области сред младите хора и трудностите по привличането им за научна кариера в областта на демографията.

София,
28.01.2026 г.

Научен секретар:
доц. д-р Стоянка Черкезова